

Vnější hospodářská politika

Obsah a cíl

– obsah

- platební bilance
- obchodní politika
- kurzová politika
- důsledky otevřenosti ekonomiky

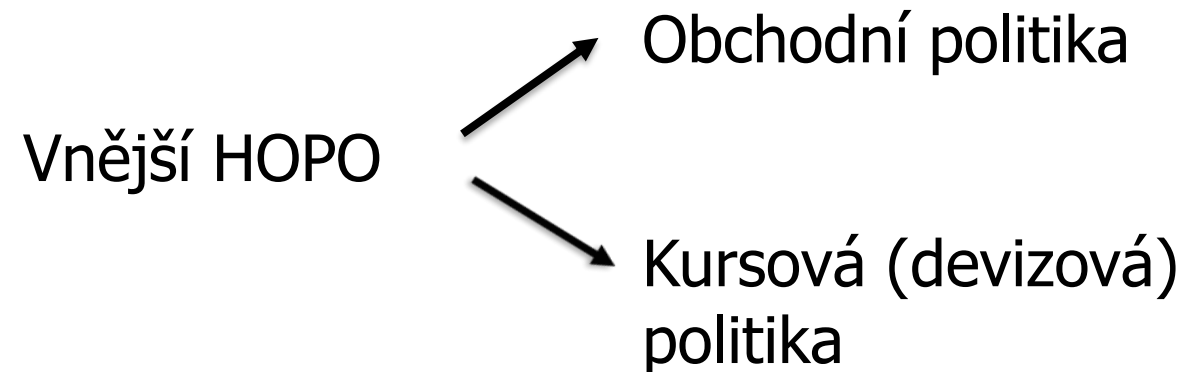
– cíl

- Co je to vnější (ne)rovnováha a jak ji interpretovat?
- Jak a proč ovlivňovat vnější ekonomické vztahy?
- Jak souvisí vnější HoPo se stabilizační politikou?
- Jak může mít ekonomika nastavené směnné kurzy?

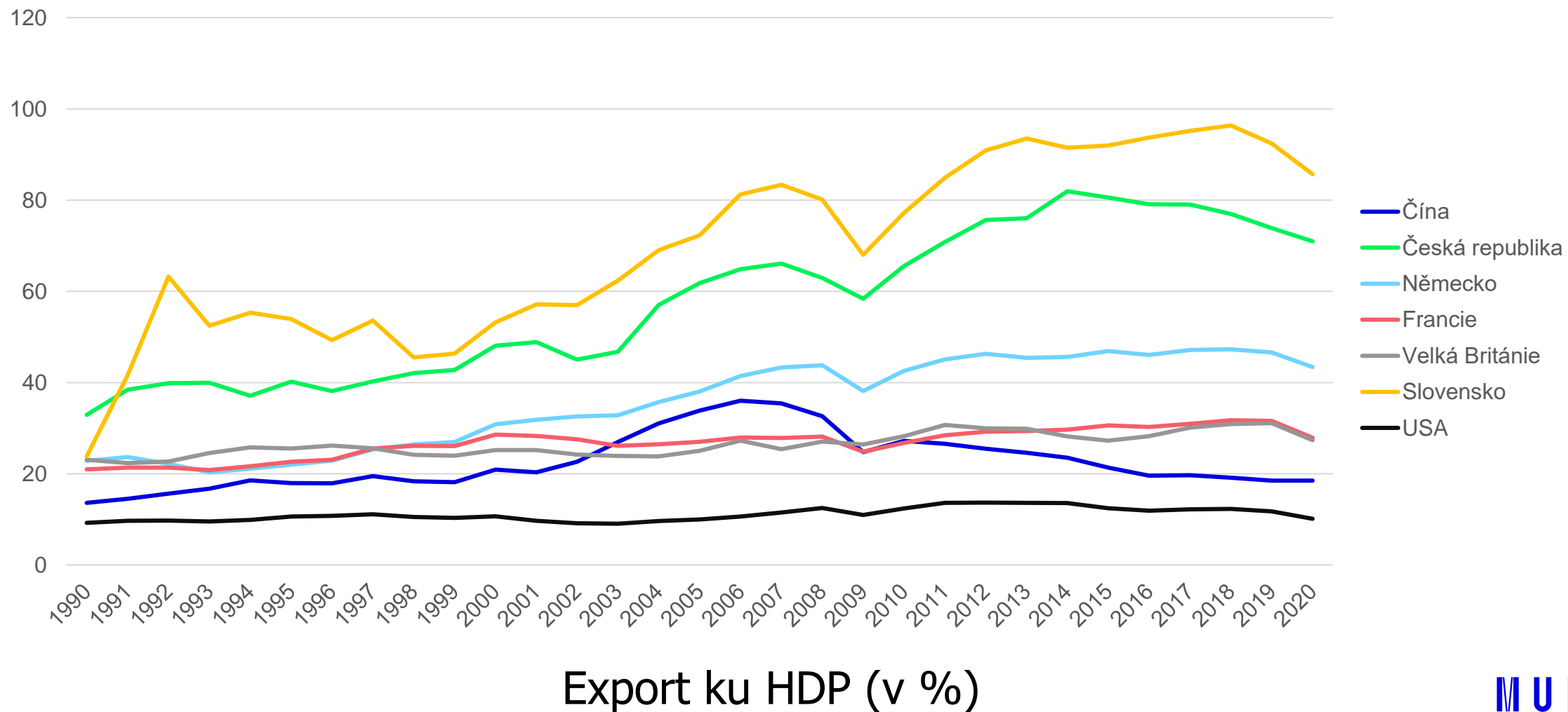
Vnější hospodářská politika

– Působení státu v oblasti vnějších ekonomických vztahů, kdy se vláda snaží prostřednictvím příslušných nástrojů zabezpečit vnější ekonomickou rovnováhu

– Vláda a CB

Důležitost vnější politiky roste s otevřeností ekonomiky

Platební bilance

- Souhrn ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty
- $BÚ + KÚ = FÚ + \text{chyby a opomenutí}$
- Z definice musí být vyrovnaná

Vertikální struktura platební bilance

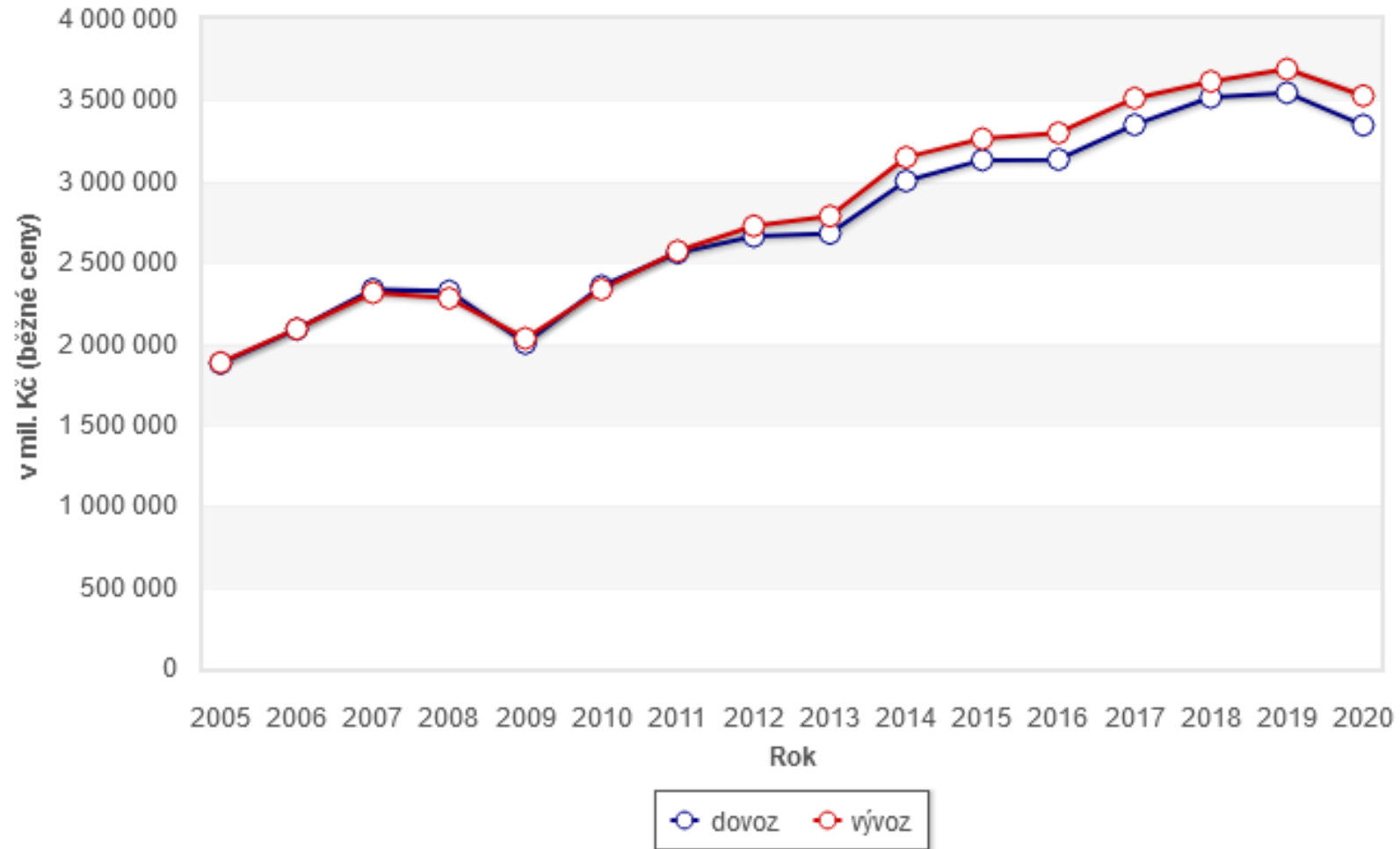
- kredit/přírůstek aktiv – operace způsobující nabídku deviz na domácím trhu
- debet/úbytek aktiv – operace způsobující poptávku po devizách na domácím trhu

	kredit +	debet -
Zboží	export	import
Služby	export	import
Důchody	import	export
Transfery	import	export
Kapitál	import	export
Devizové rezervy	snížení	zvýšení

Horizontální struktura platební bilance

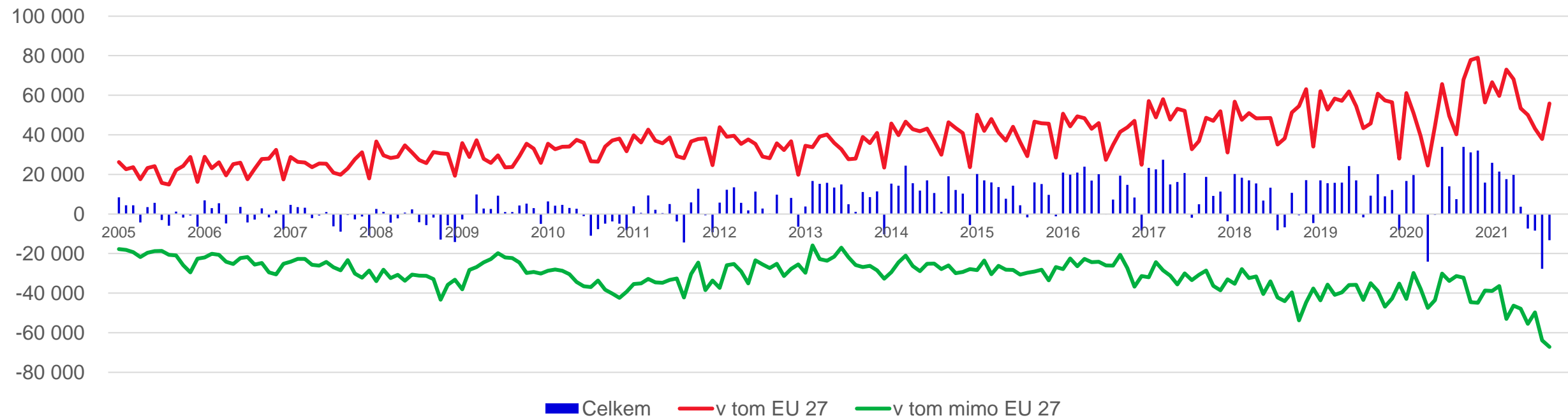
Název účtu	Částka (v mld. Kč)
Běžný účet	54,1
Zboží a služby – vývoz	4 000,7
Zboží a služby – dovoz	3 644,6
Kapitálový účet	46,5
Finanční účet	117,1
Přímé investice – příliv	216,6
Přímé investice – odliv	81
Portfoliové investice – příliv	335,7
Portfoliové investice – odliv	67,5
Devizové rezervy	1246
Chyby a opomenutí	16

Obchodní bilance

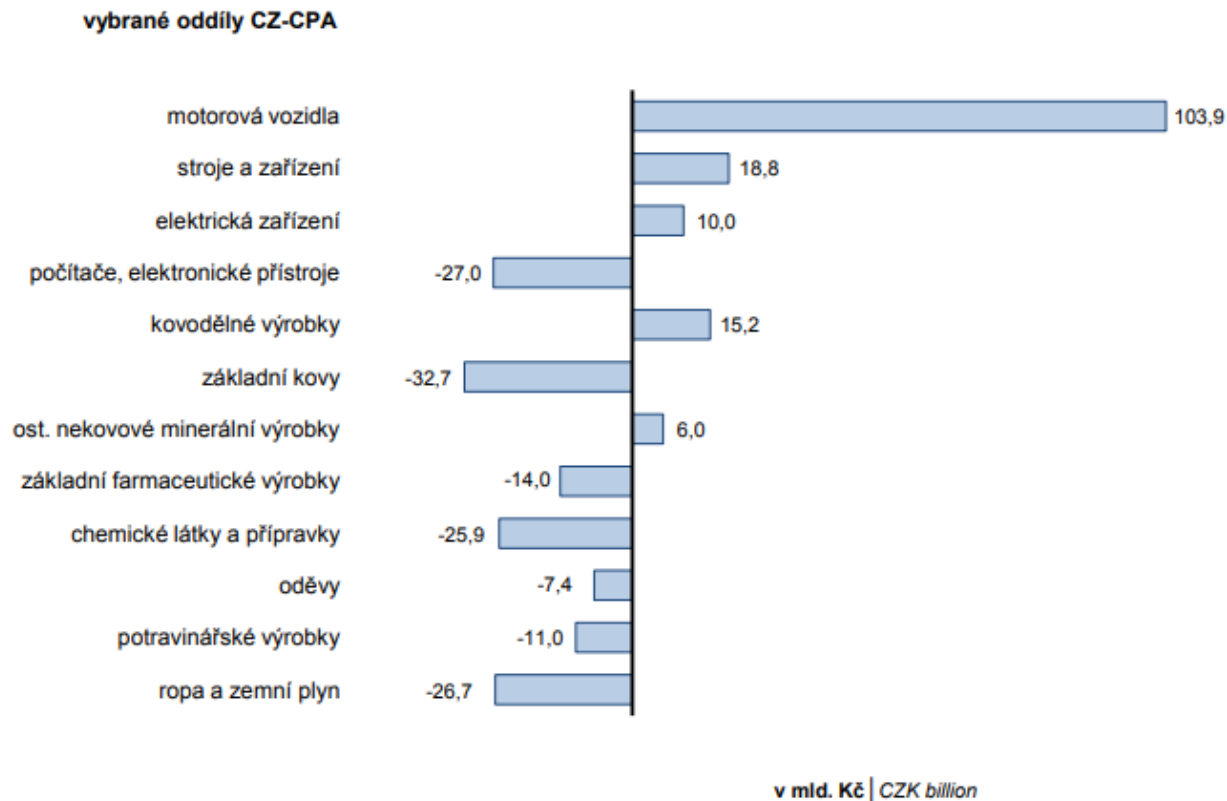

Obchodní bilance

Obchodní bilance

Bilance zahraničního obchodu podle CZ-CPA, 4. čtvrtletí 2017
External trade balance by CZ-CPA, 4th quarter 2017

Co má vliv na obchodní bilanci?

– Krátkodobě:

- Změna výkonu domácí ekonomiky
- Změna výkonu obchodních partnerů
- Směnné relace (cena surovin)
- Situace na domácím devizovém trhu (příliv/odliv kapitálu)
- Administrativní opatření
- Státní rozpočet

– Dlouhodobě:

- Produktivita práce
- Lidský kapitál
- Tvorba přidané hodnoty

Je deficit obchodní bilance špatný?

- sám o sobě logický důsledek přebytku finančního účtu
- nebezpečí může plynout z kolísání salda finančního účtu
- schopnost země vyrábět a prodávat to na zahraničních trzích
- riziko plynoucí z vnějšího zadlužení
  - čím je deficit větší, tím je větší riziko

Nástroje vnější hospodářské politiky

– Autonomní

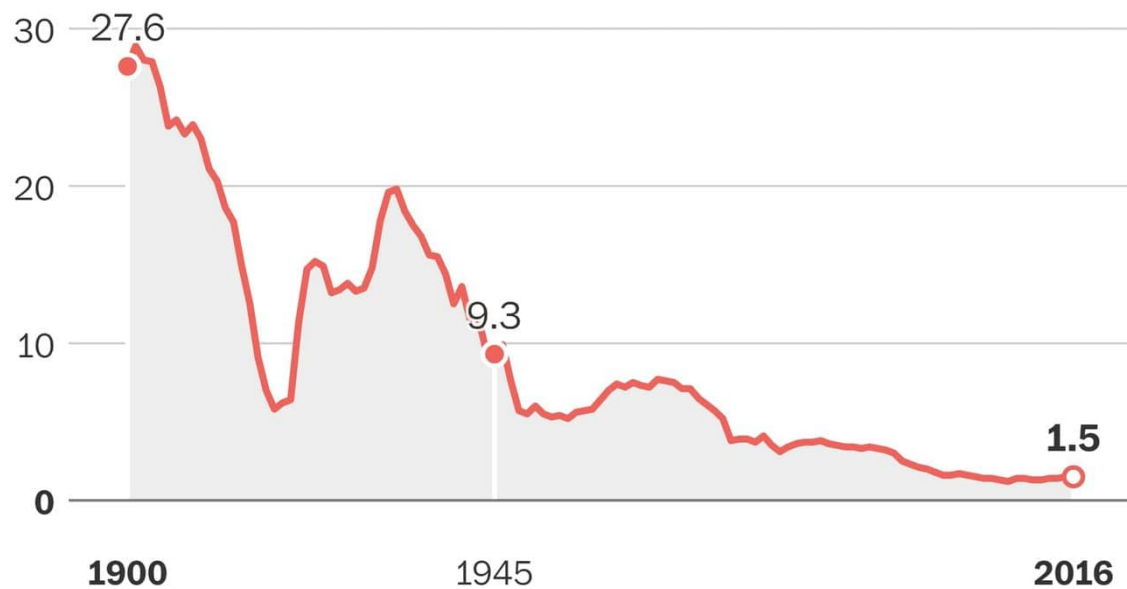
- Tarifní nástroje (cla)
- Netarifní nástroje (kvóty)
- Subvence
- Vývozní dotace
- Mimocelní bariéry
- Opatření měnového a platebního charakteru (kurzy, poplatky, daně)

– Smluvní

- Obchodní smlouvy
- Platební dohody
- Integrace

Vývoj cel ve Spojených státech

Tariffs on U.S. imports as percentage of total import value

Source: United States International Trade Commission

THE WASHINGTON POST

Kursová (devizová) politika

- Měnový kurz = cena jedné měny vyjádřená v měně druhé
- Přímá kotace = částka domácí měny za jednu zahraniční
- Nepřímá kotace = částka cizí měny na jednotku domácí měny

Kursová (devizová) politika

- CB

- Měnové kurzy

  - Zlatý standard

  - Fixní

    - s pásmem fluktuace x bez pásma fluktuace

  - Floating

    - řízení x volný

  - Administrativně stanovený

Kurová (devizová) politika

– Depraciace x apreciacie

– Devalvace x revalvace

Zlatý standard

– pravý zlatý standard

- hodnota peněz = hodnota zlata => banky tak nemohou poskytovat úvěry ani nakupovat jiná aktiva (dluhopisy)
- nikdy neplatil

– klasický zlatý standard (1870-1914)

- banky poskytovaly úvěry a kupovaly jiná aktiva => vznikly peníze nekryté zlatem
- zlatem bylo postupně kryto méně a méně peněz
- nevyrovnané běžné účty PB byly automaticky vyrovnány přesunem zlata (zlato plynulo ze zemí se schodkem do zemí s přebytkem)

Zlatý standard

– měnový zlatý standard (1925-1931)

- peněžní zásoba byla větší než zásoba zlata
- nevyrovnané běžné účty PB nebyly automaticky vyrovnány přesunem zlata
- byla umožněna směnitelnost měny za zlato v pevném kurzu

– dolarový zlatý standard (1944-1971)

- peněžní zásoba byla větší než zásoba zlata
- nevyrovnané běžné účty PB nebyly automaticky vyrovnány přesunem zlata
- směnitelnost dolaru za zlato byla umožněna pouze CB u FED

Hodnocení zlatého standardu

– **výhody**

- účinný limit pro peněžní expanzi
- automatický systém (u klasického zlatého standardu)
- důvěryhodnost

– **nevýhody**

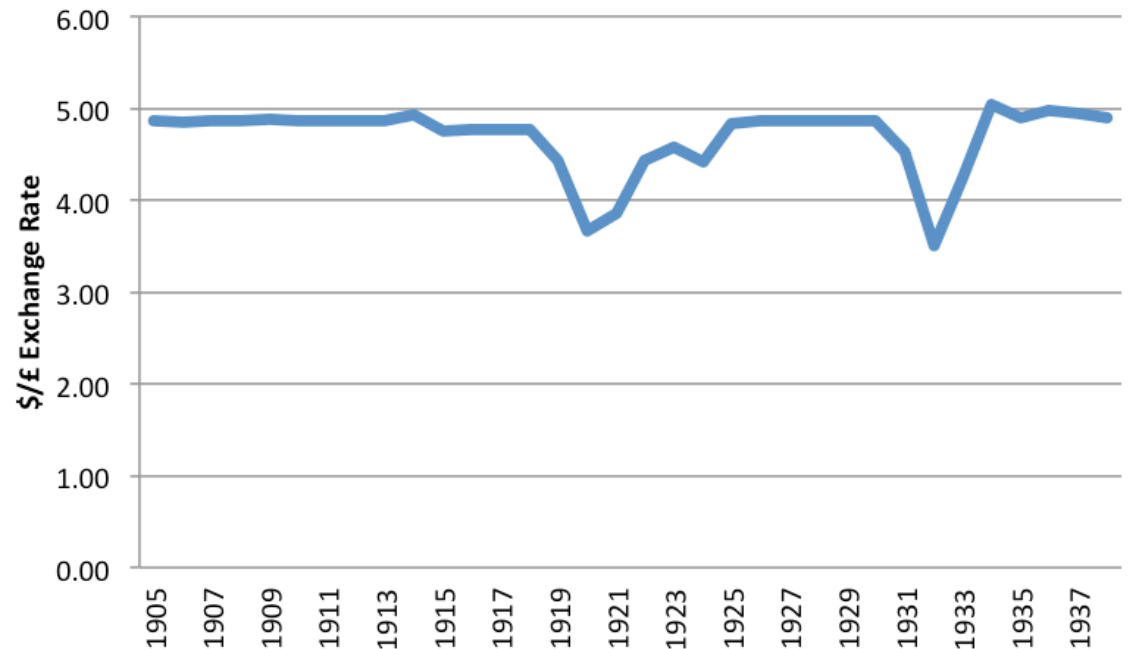
- přenos hospodářských cyklů prostřednictvím pevných kurzů
- vysoké náklady na zlato
- nedostatečná nabídka zlata k zabránění dlouhodobé deflace
- periodické výkyvy cen způsobené poptávkou po zlatě (kdy se nové země připojovali ke zlatému standardu a v nabídce zlata (nové zlaté objevy)
- porušování pravidel hry

Zlatý standard – měnové kurzy

– \$ = 23.22 zrnek čistého zlata

– £ = 113 zrnek čistého zlata

=> \$4.8665 za libru

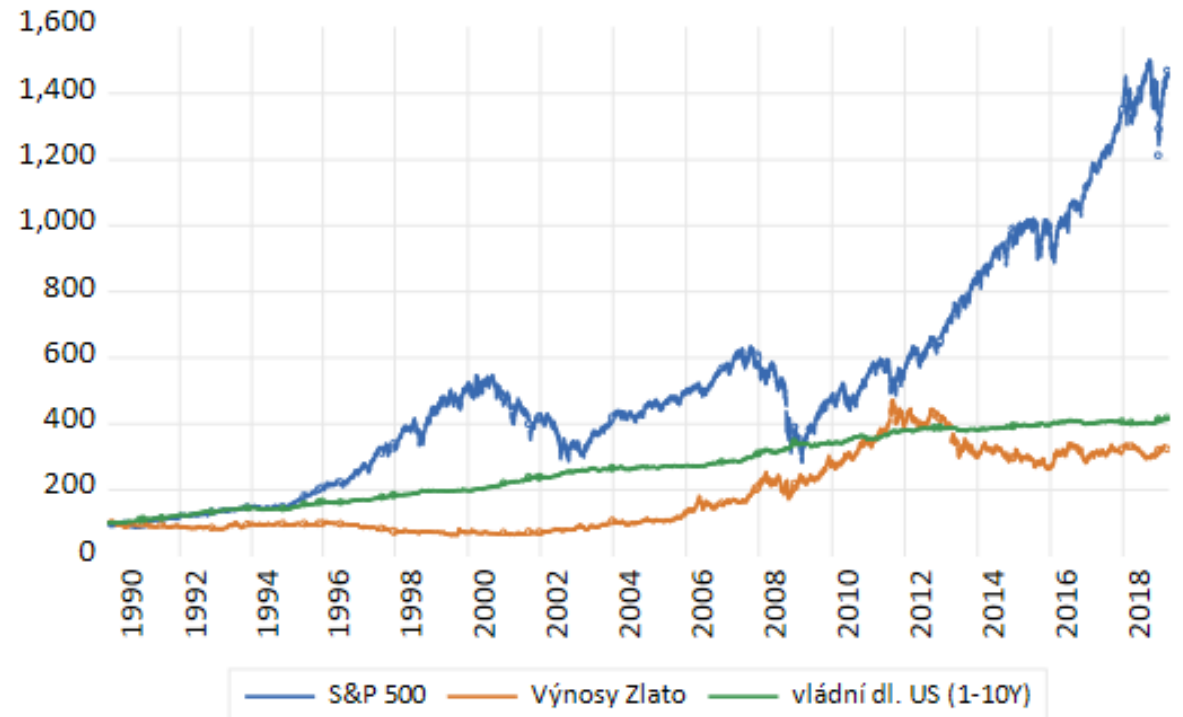
Role zlata u CB dnes

- Opuštění zlatého standardu – skončila úloha zlata jako měnové jednotky
- Dnes není vnímáno jako prvek stability ani prostředek platby poslední instance
- Většina CB vyspělých zemí dnes stále drží významné množství zlata
- Roli zlata v některých zemích zastaly devizové rezervy

Role zlata u CB dnes

Reálná cena zlata (1970 = 100)

Vývoj dolarové investice do zlata, akcií a dluhopisů
(leden 1990=100)

Role zlata u CB dnes

- Celkem se vytěžilo 178 000 tun
- 15 % zlata je ztraceno (v potopených lodích, neobnovitelné z průmyslu apod.)
- 20 % je v držení CB
- 50 % investice
- zbytek ve špercích a průmyslu

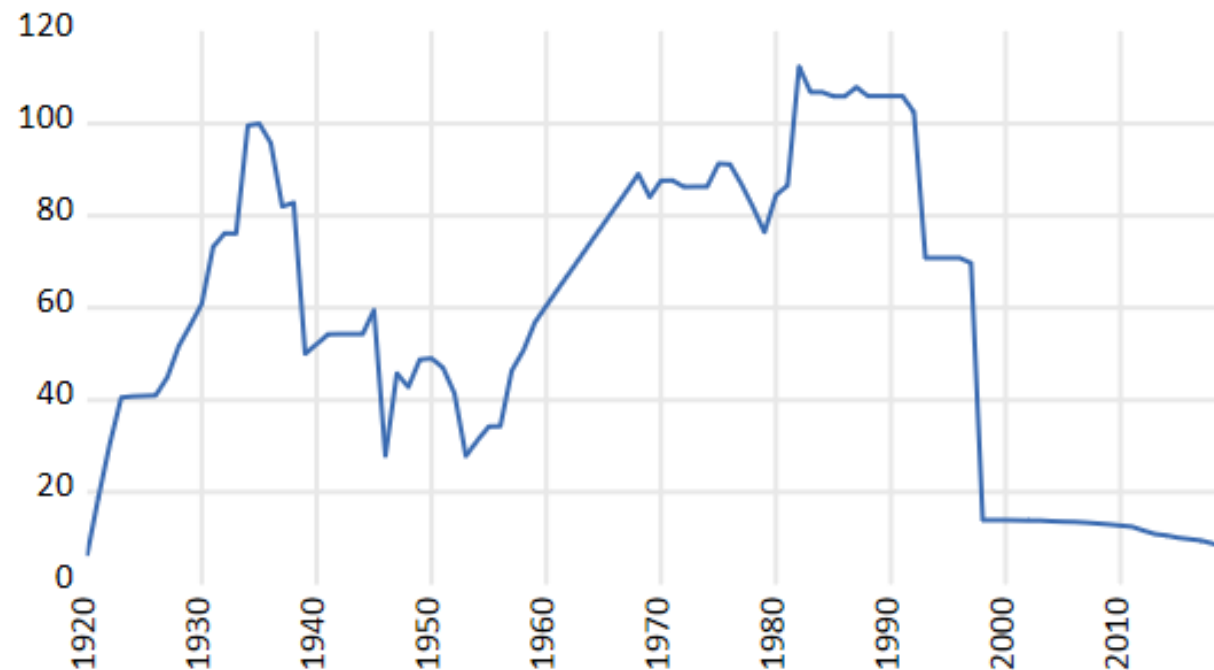
Role zlata u CB dnes

– Pro obnovení zlatého standardu by byla potřeba alespoň 20 % zlata k agregátu M2

Země	množství (tuny)	% celkových rezerv	% HDP	% M2
ČR	8,21	0,24	0,59	0,17
Čína	1 885,48	2,46	2,48	0,28
Francie	2 436	60,85	15,07	4,11
Itálie	2 452	66,13	21,08	5,84
Německo	3 369,72	70,3	14,55	4,09
Rusko	2 168,30	18,5	24,24	12,84
USA	8 133,46	74,8	6,5	2,31
Švýcarsko	1 040	5,36	24,98	4,21

Vývoj zlata v ČR

- 1998 – většina zlata prodána (z důvodu špatné likvidity, bezpečnosti a nízkého výnosu)
- Dnes ze zlata ČNB vyrábí zlaté mince

Fixní kurz

– Proč ano?

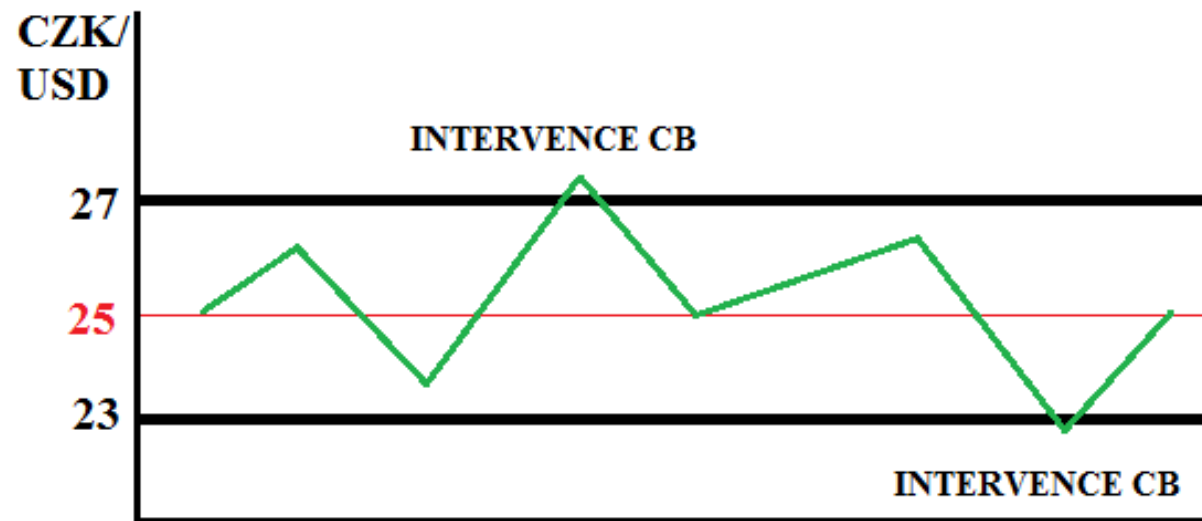
- stabilizace ekonomiky
- důvěryhodnost domácí hospodářské politiky, eliminace politického zneužití
- omezení domácí hospodářské politiky

– Proč ne?

- nebezpečí nerovnováhy v platební bilanci
- nebezpečí spekulativních útoků na měnu
- devalvace/revalvace způsobují šoky
- nutnost držet devizové rezervy
- omezení monetární politiky

Kurzová politika při fixním kurzu

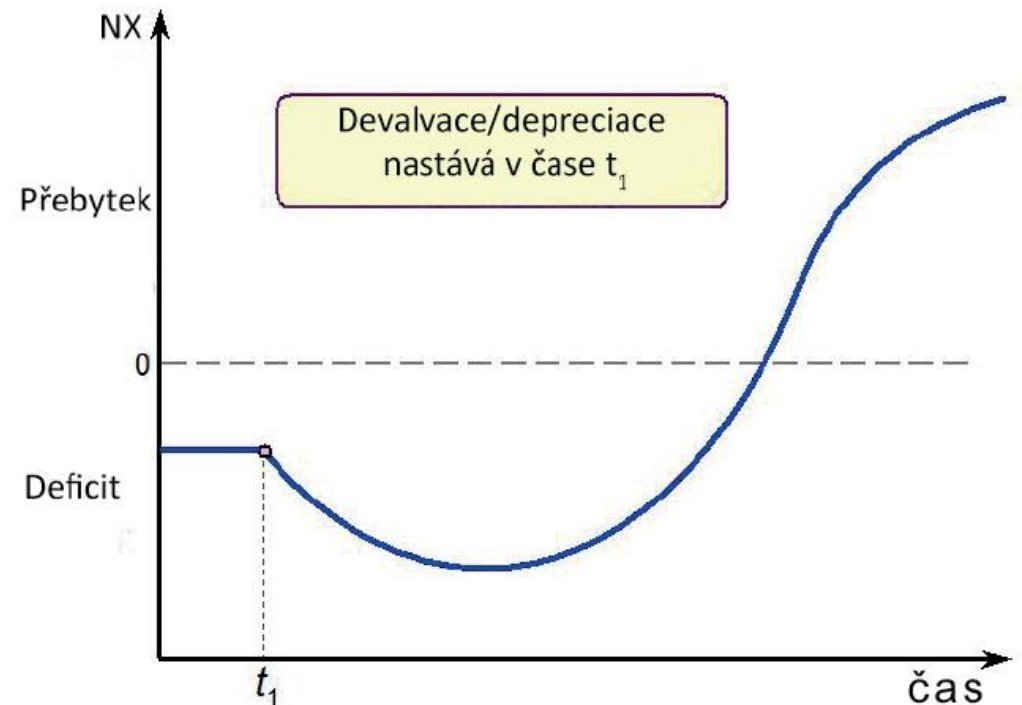
- CB musí držet devizové rezervy pro vyrovnávání výkyvů v poptávce a nabídce deviz

Kurzová politika při fixním kurzu

– depreciace/devalvace

- zvyšuje cenovou konkurenceschopnost domácích exportérů + činí domácí zboží relativně levnější => zvyšuje HDP
- může přispět ke snížení deficitu obchodní bilance
- výsledek záleží na elasticitě exportu a importu

J-křivka obchodní bilance

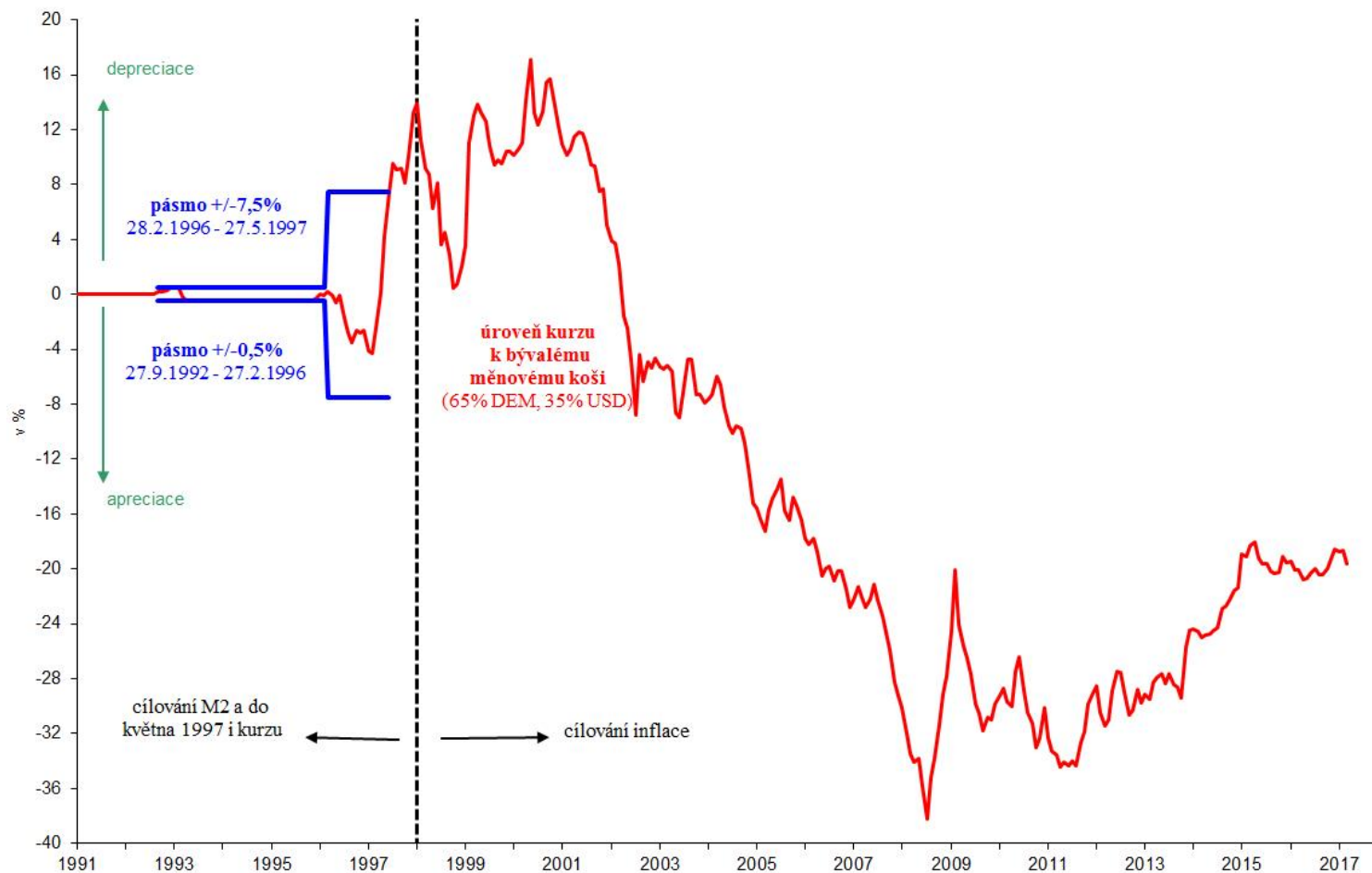
Floating

- Čistý x řízený
- Intervence ČNB v listopadu 2013

Měnový výbor

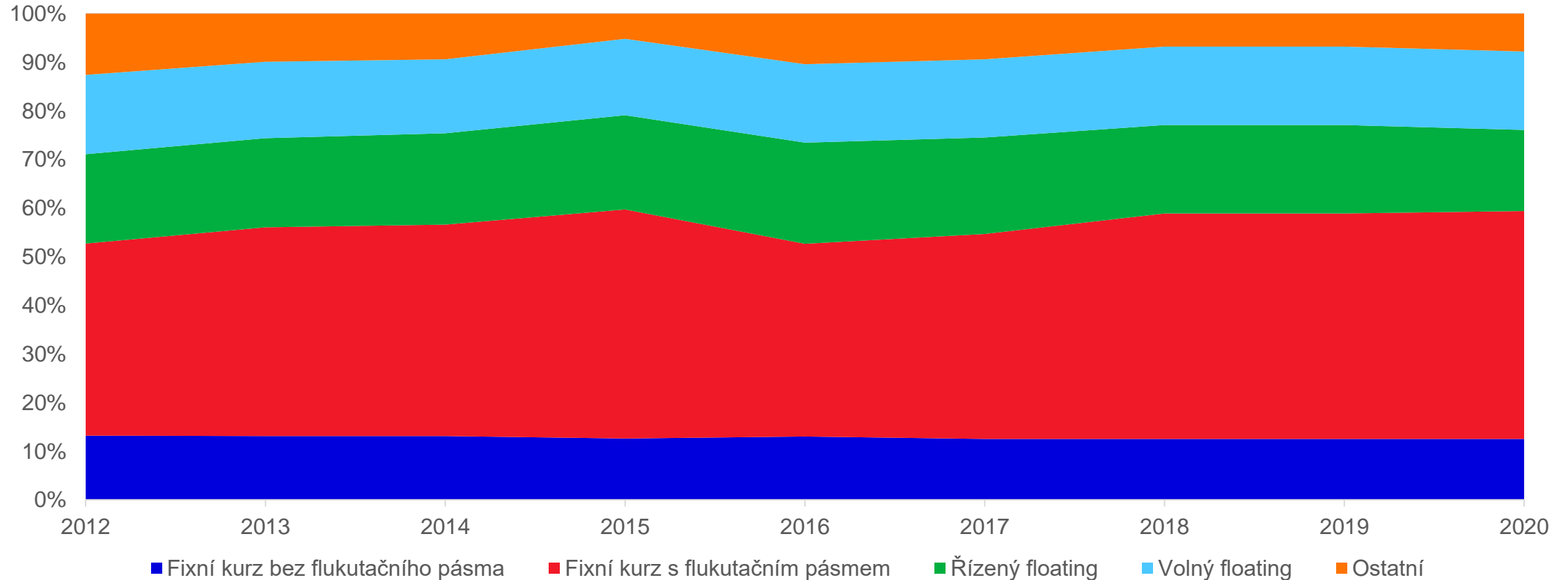
- CB drží aktiva v dané zahraniční měně v minimálně hodnotě rovné emitovanému oběživu
- zaručena 100% směnitelnost za zahraniční měnu
- využíván v krizových situacích za účelem stabilizace měnového kurzu a inflace (dovoz důvěry ze zahraničí)
- možnost devalvace je omezena na vlastnictví rezerv (x fixní kurz)

Měnový kurz v České republice

Typy měnových kurzů ve světě

Dolarizace

- opuštění domácí měny, zákonným platidlem se stává dolar (euro; nejde o vstup do eurozóny)
- zanikají klíčové funkce CB
- přínosy:
  - eliminace měnových krizí
  - nižší náklady na zahraniční úvěry
  - hlubší integrace na světovém trhu
- nevýhody:
  - ztráta ražebného (zisk pro USA přes 1 mld. dolarů ročně; v ČR zanedbatelné)
  - ztráta kurzové a měnové politiky
  - omezení možnosti CB fungovat jako věřitel poslední instance

Česká republika a eurozóna

Výhody

- Eliminace spekulativních útoků kapitálu
- Úspora devizových rezerv
- Eliminace kurzového rizika
- Snížení transakčních nákladů
- Cenová stabilita

Nevýhody

- Ztráta měnové a kurzové politiky
- Ztráta národního směnného kurzu
- Přímé náklady na zavedení eura

Obchodování na měnovém trhu

– Důvody:

- mezinárodní obchod, převod zisků v jiných měnách do domácí měny, turismus -> 5 % operací
- spekulace na zisk -> 95 % operací
- zajišťování proti kurzovému riziku (nepatrný objem)

– Spekulativní obchod

- dlouhá pozice – obchodník měnu kupuje a očekává posílení měny
- krátká pozice – obchodník měnu prodává a očekává oslabení měny

Metody stanovení rovnovážného měnového kurz

– Metoda PPP

- vychází ze zákona jedné ceny
- absolutní verze: měnové kurzy vyrovnávají cenové úrovně jednotlivých zboží a služeb
X je část zboží je obchodovatelná, rozdílné dopravní náklady, daně, ...
- relativní verze: zaměřuje se na změny cen a měnových kurzů
inflace v USA = 10 %, v Japonsku = 5 % => USD by měl o 5 % oslabit

má určitou platnost zejména pro dlouhodobé trendy; krátkodobě platí jen při velmi vysoké inflaci

– Metoda fundamentální rovnováhy měnového kurzu

- rovnovážný kurz, při kterém dochází k hospodářské rovnováze
- založen na rovnováze celého běžného účtu
- výsledky mají velkou nepřesnost

Metody stanovení rovnovážného měnového kurz

– Metoda peněžní zásoby

- kombinace teorie PPP s kvantitativní teorií peněz
- např. jestliže se peněžní zásoba v USA zvýší o 20 % a v ČR zůstane stejná, tak při stejném růstu HDP by měl dolar oslabit o 20 %

Měna	Kurz k dolaru (11. 5. 1998)	Kurz podle PPP	Kurz podle fundamentální analýzy
DEM	1,77	2,02	1,4
JPY	132	169	95

Vliv změny úrokových sazeb CB na kurz a OB

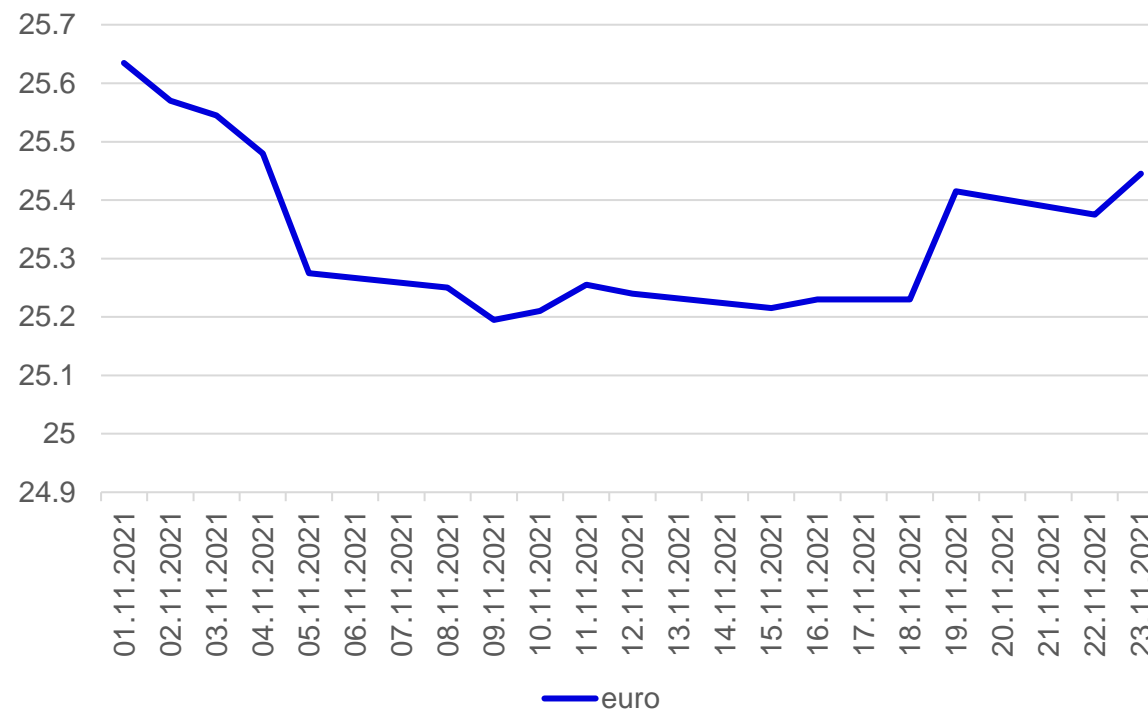
- zvýšení úrokových sazeb vede k apreciaci měny
- apreciacie měny vede ke (zhoršení) deficitu obchodní bilance

CS: vliv rozhodnutí ČNB zvýšit úrokové sazby

– 4.11.2021

- 2T repo sazba 1,5 % => 2,75 %
- diskontní sazba 0,5 % => 1,75 %
- lombardní sazba 2,5 % => 3,75 %

– vliv na kurz?

Měnové krize

- značný pokles kurzu obvykle spojený s poklesem devizových rezerv (depreciace kurzu min. 15 %)
- obvykle dochází při fixním měnovém kurzu
- příčiny:
  - devizové zdroje jsou ve vztahu k devizovým potřebám nedostatečné
  - domácí ekonomika nemá dostatečné finanční zdroje pro splácení zahraničních závazků

Měnové krize

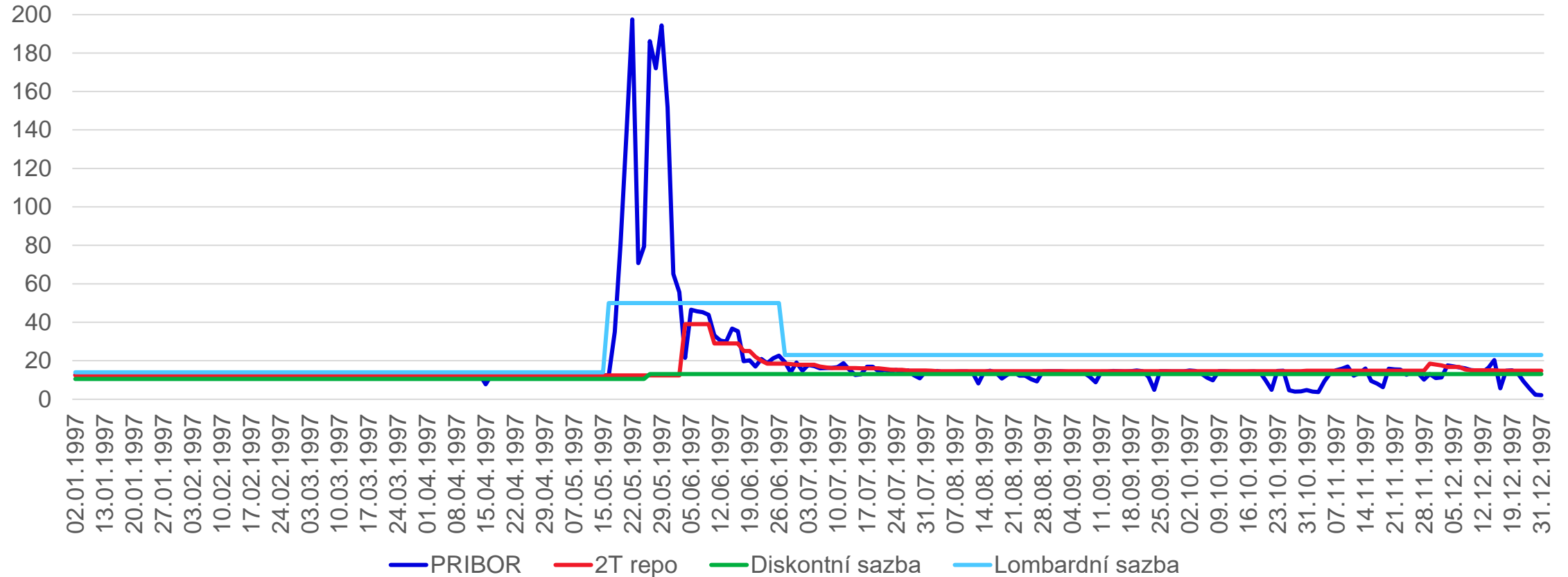
– možné indikátory

- odchylka reálného směnného kurzu od trendového vývoje (zejména nadměrná reálná apreciacie)
- bankovní krize
- významný deficit na běžném účtu platební bilance
- ceny akcií a nemovitostí (možný vznik bublin)
- poměr M2 k devizovým rezervám

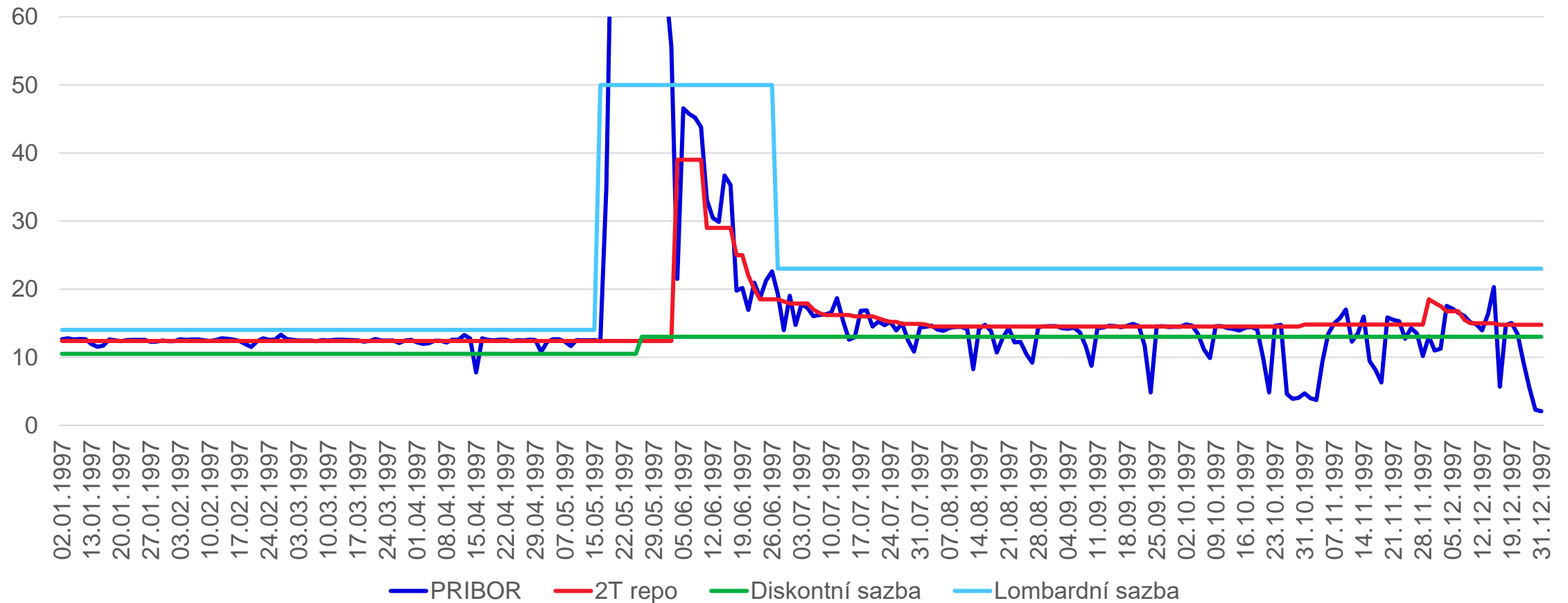
CS: Měnová krize v České republice v roce 1997

- režim pevného kurz + liberalizace finančního a kapitálového účtu
- 1995 a 1996 vysoký deficit BÚ financovaného přílivem ostatního kapitálu (krátkodobého)
  - lákaly je vysoké úrokové míry a fixní kurz
- Q3 1996 – monetární restrikce
- Q2 1997 – fiskální restrikce
- květen 1997 – hromadný výprodej korunových aktiv a nákup deviz (spekulativní i krátkodobý kapitál)
  - krátké prodeje: spekulant si půjčí CZK a okamžitě smění za zahraniční měnu => roste poptávka po devizách
  - cílem je donutit devalvovat měnu, aby si následně mohly zpět směnit se ziskem
  - CB se snažila tyto půjčky omezit – prudké zvyšování úrokových měr (2T repo až na 75 %) + omezení poskytování likvidity => PRIBOR 200 %
- 26.5. 1997 upuštění od fixování směnného kurzu; depreciační o 10 %

CS: Měnová krize v České republice v roce 1997

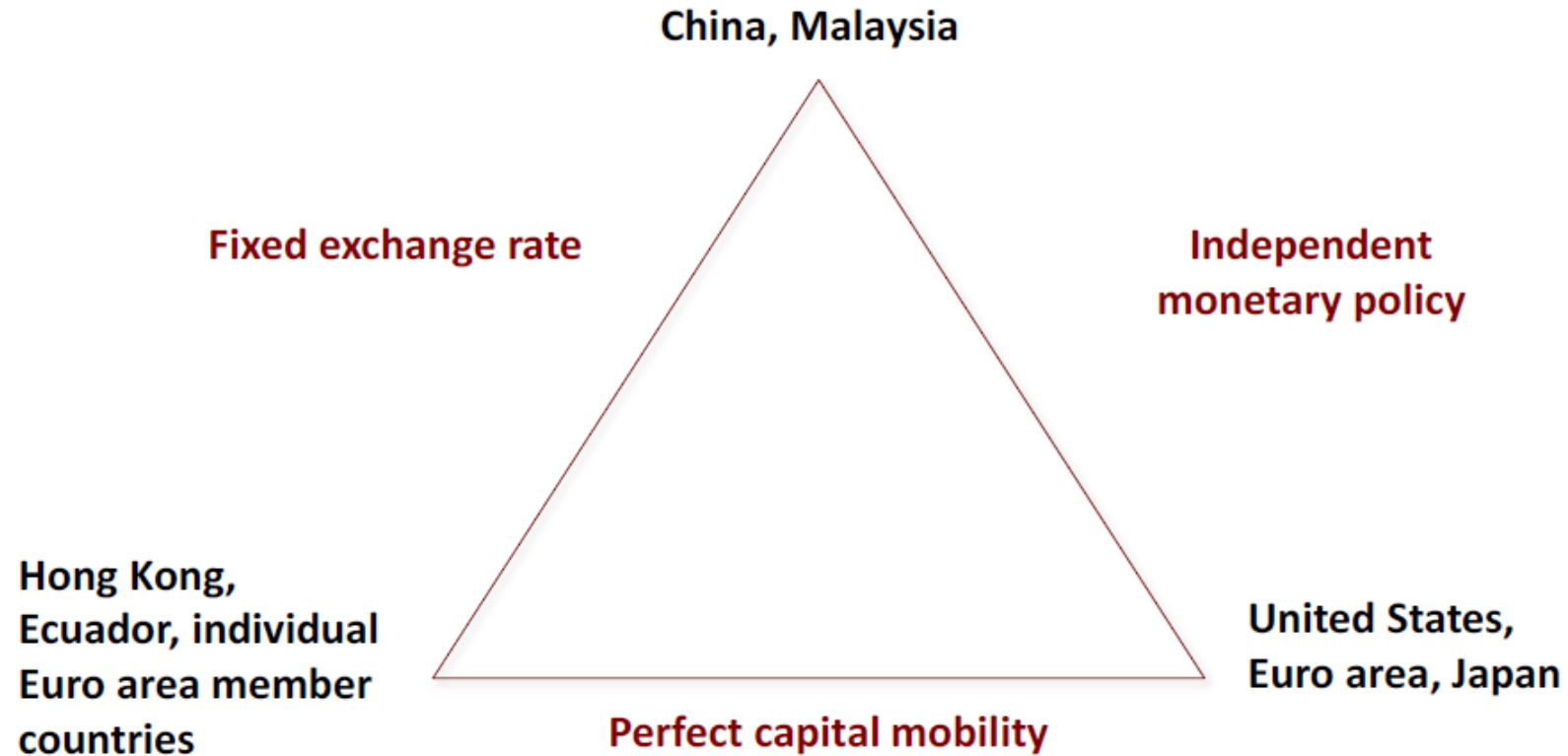
CS: Měnová krize v České republice v roce 1997

CS: Měnová krize v České republice v roce 1997

- kritika měnové i fiskální politiky
- ČNB měla opustit fixní kurz x kapitálové přesuny neměly být liberalizované

Impossible trinity

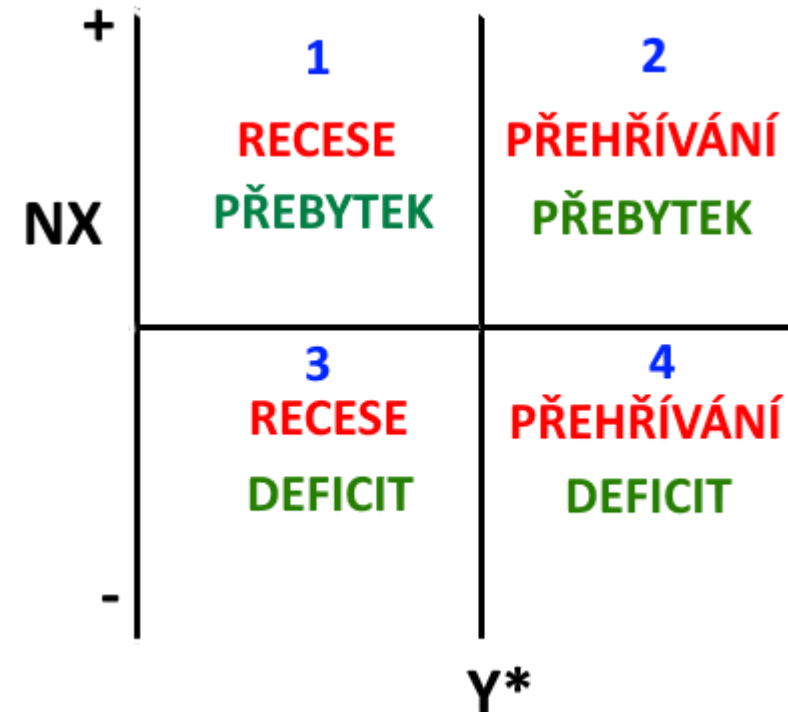
Vliv vnější hospodářské politiky na domácí ekonomiku

- možnosti otevřenosti ekonomiky
  - liberalizace obchodu
  - liberalizace investic
  - směnitelnost národní měny
- důsledky otevřenosti
  - HOPO nemůže plně ovlivňovat domácí ekonomické procesy
  - ekonomika podléhá vlivu (šokům) světové ekonomiky
  - HOPO má tendenci eliminovat tento vliv
  - snížení účinnosti monetární (autonomie) a fiskální politiky (útěk kapitálu před zdaněním)

Konformita cílů vnitřní a vnější rovnováhy

- vnitřní cíl $\Rightarrow$ HDP = Y^*
- vnější cíl $\Rightarrow$ vyrovnaný běžný účet platební bilance

Konformita cílů vnitřní a vnější rovnováhy

– Nekonfliktní cíle => politika měnící výdaje

1: $\uparrow AD \Rightarrow \uparrow Y + \uparrow IM \Rightarrow \uparrow HDP + \downarrow NX$

4: $\downarrow AD \Rightarrow \downarrow Y + \downarrow IM \Rightarrow \downarrow P + \uparrow NX$

– Konfliktní cíle => politika přesunující výdaje

2: $\downarrow AD \Rightarrow \downarrow Y + \downarrow IM \Rightarrow \downarrow P + \uparrow NX$

2: $\uparrow AD \Rightarrow \uparrow Y + \uparrow IM \Rightarrow \uparrow P + \downarrow NX$

3: $\uparrow AD \Rightarrow \uparrow Y + \uparrow IM \Rightarrow \uparrow HDP + \downarrow NX$

3: $\downarrow AD \Rightarrow \downarrow Y + \downarrow IM \Rightarrow \downarrow HDP + \uparrow NX$

	+	
		1 RECESE PŘEBYTEK
		2 PŘEHŘÍVÁNÍ PŘEBYTEK
NX		
		3 RECESE DEFICIT
		4 PŘEHŘÍVÁNÍ DEFICIT
	-	
		Y*

Závěry

- Platební bilance je jedním ze základních ukazatelů stavu ekonomiky
- Tarifní nástroje dnes nemohou významně a dlouhodobě ovlivnit stav platební bilance, pouze podporují příjmy zájmových skupin na úkor spotřebitelů.
- Fixní měnový kurz vyžaduje, aby CB držela dostatečné množství rezerv. Je také náchylný k měnovým krizím.
- Většina západních ekonomik přešla k volnému nebo řízenému floatingu.
- Dosažení cílů vnitřní a vnější rovnováhy může být v rozporu.

MUNI
ECON